

УДК 378.016:37

О. Б. Петрович,  
аспірант

(Вінницький державний педагогічний університет імені Михайла Коцюбинського),  
dotsinka@bk.ru

## ПЕДАГОГІЧНІ УМОВИ ФОРМУВАННЯ ГОТОВНОСТІ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ-ФІЛОЛОГІВ ДО ОРГАНІЗАЦІЇ ПОЗАКЛАСНОЇ РОБОТИ З ОБДАРОВАНИМИ УЧНЯМИ

*Статтю присвячено розв'язанню проблеми формування готовності майбутніх учителів-словесників до організації позакласної роботи з обдарованими школярами. Визначено та теоретично обґрунтовано педагогічні умови професійної підготовки майбутніх учителів-філологів до організації та проведення позакласної роботи з обдарованими старшокласниками в загальноосвітній школі. Схарактеризовані педагогічні умови забезпечують успішність упровадження поетапної методики формування означеного феномена.*

**Ключові слова:** професійно-практична підготовка, обдарована особистість, креативне освітнє середовище, суб'єкт-суб'єктна взаємодія, інноваційні технології.

**Постановка проблеми.** Нові пріоритети в освіті стимулюють учителів-словесників до оволодіння професійними навичками й уміннями, постійного прояву творчості, моделювання та проектування навчально-виховної роботи з української літератури з урахуванням індивідуальних особливостей учнів, їхніх освітніх потреб, мотивів, нахилів та інтересів.

**Аналіз опрацьованої джерельної бази** дає підстави стверджувати, що позакласна робота з літератури має значний освітній вплив на шкільну молодь, активізує інтелектуальну й творчу діяльність. Цілеспрямоване використання різноманітних форм позакласної діяльності є значущим у розвитку творчих здібностей і літературних обдарувань школярів, їхньої самостійності, креативності та винахідливості, ініціативи, гнучкості й оригінальності мислення, формуванні дослідницьких умінь; розширює простір для творчої самореалізації та самоствердження, готовності до ризику; забезпечує досягнення успіху й формування позитивної самооцінки; посилює віру у власні творчі можливості. Відтак майбутній учитель-філолог має бути готовий до її організації з літературно обдарованими учнями, уміти урізноманітнювати форми та методи проведення, створювати сприятливу атмосферу, зацікавлювати шкільну молодь до літературної творчості, сприяти їхньому особистісному саморозвитку. Отже, у такому освітньому контексті особливої актуальності набуває питання визначення відповідних педагогічних умов, необхідних для формування готовності майбутніх учителів української літератури до проведення позакласної роботи з обдарованими школярами.

Проблема готовності майбутніх учителів літератури до організації позакласної роботи з обдарованими учнями не була предметом спеціальних досліджень, хоча деякі її аспекти розглядалися у працях В. Андрусенко, В. Бажанюк, Л. Базиль, Н. Волошиної, О. Куцевол, С. Мірошник, М. Мудрак та ін. Такий стан вивчення проблеми детермінує **мету нашої статті**: визначити й обґрунтувати ефективні педагогічні умови формування готовності майбутніх учителів-філологів до проведення позакласної роботи з обдарованими старшокласниками в системі літературної освіти.

**Виклад основного матеріалу.** Процес професійної підготовки майбутніх учителів-словесників до організації позакласної роботи з літературно обдарованими учнями потребує створення у вищому навчальному закладі відповідного творчого середовища й певних педагогічних умов, які сприяють підготовці вчителя до проектування й моделювання позакласної діяльності з обдарованою молоддю, допомагають учням в оволодінні теоретичними знаннями про словесну творчість і випробуванню своїх умінь і навичок на практиці, стимулюють до творчої діяльності, що пов'язано з потребою суспільства в неординарних креативних особистостях. Проаналізована джерельна база й результати констатувального етапу експерименту уможливили окреслення педагогічних умов ефективної підготовки майбутніх учителів української літератури до цієї діяльності.

Першою умовою є **формування готовності студентів-філологів до організації позакласної роботи з обдарованими старшокласниками в блоці їхньої професійно-практичної підготовки на теоретичних засадах сучасної креасофії, креагогії та креалогії**. До цього блоку відносимо: вивчення педагогічних і методичних дисциплін, проходження педагогічної практики, проведення науково-дослідної, самостійної та позааудиторної роботи. Усі вищезазначені компоненти логічно доповнюють один одного, характеризуються тісним системним взаємозв'язком та ґрунтуються на філософських, психологічних і педагогічних засадах творчості.

Реалізація цієї умови передбачає виконання таких дій:

1. Формування креативності майбутніх учителів-філологів (за О. Куцевол), готових до проектування й проведення позакласних заходів з літературно обдарованими школярами.

2. Опанування майбутніми фахівцями теоретичними знаннями про роль позакласної роботи в розвитку літературних обдарувань старшокласників, відшліфовування їхніх професійно-практичних умінь і навичок підбору й володіння найефективнішими формами та найдоцільнішими методами в системі літературної освіти в сучасній школі.

3. Створення чіткого уявлення про специфіку роботи з обдарованою шкільною молоддю, особливостями літературно-творчого розвитку.

4. Вироблення мотиваційної спрямованості на продукування власної індивідуально-творчої системи позакласної роботи з обдарованими учнями.

5. Безперервне самовдосконалення та реалізація особистих творчих можливостей.

6. Динамічна адаптація майбутніх учителів-філологів до конкретних умов освітньої діяльності в процесі проходження **педагогічної практики** як засобу спрямування на творче виконання своїх професійних обов'язків під час організації позакласної роботи з обдарованими учнями, підготовки до інноваційної діяльності, формування індивідуального професійно-творчого стилю.

Проблема організації педагогічної практики студентів ВНЗ перебувала в полі зору О. Абдулліної, Ф. Гоноволіна, В. Гриньової, Н. Грицай, І. Зязюна, Г. Коджаспірової, Н. Кузьміної, Л. Манчуленко, Т. Мишківської, В. Сластьоніна, Л. Спіріна, Л. Хомич, В. Чепікова, В. Шульдика, Г. Шульдик, О. Щербакова та ін.; практику студентів-філологів досліджували Л. Базиль, Т. Бугайко, А. Вітченко, Т. Дятленко, Г. Кузнєцова, О. Куцевол, А. Лісовський, В. Неділько, С. Пультер, О. Семенов, О. Скиба, Б. Степанишин та ін.

Проведення педагогічної практики в сучасних навчальних закладах передбачає цілеспрямоване залучення студентської молоді до спілкування та спільної діяльності з творчими педагогами; випробування майбутніми вчителями-словесниками своїх сил і творчих здібностей; удосконалення вмінь і навичок творчо проектувати й проводити різноманітні позакласні заходи з обдарованими учнями; доцільно застосовувати інноваційні й інтерактивні технології; напрацювання індивідуальної системи позакласної роботи з літературно обдарованими школярами; проведення діагностично-корекційної діяльності та спостережень за рівнем розвитку літературних здібностей та обдарувань учнів залежно від використання тих чи інших форм і методів організації позакласної діяльності; формування творчого ставлення до цього виду педагогічної праці; подальший саморозвиток і професійне становлення студентів-філологів.

7. Організація **науково-дослідницької роботи** студентів таким чином, щоб майбутні вчителі-словесники були обізнані з особливостями наукової творчості та могли залучити обдарованих учнів до пошуково-дослідницької діяльності у форматі позакласної роботи, зокрема участі в конкурсі-захисті наукових досліджень у Малій академії наук.

Питанням організації науково-дослідницької діяльності у вищій школі та її методики займалися А. Алексюк, Т. Калашникова, Г. Кловак, В. Ковальчук, В. Краєвський, Н. Кузьміна, О. Микитюк, В. Прошкін, З. Сазонова, В. Сластьонін, Є. Спіцин та ін. Науково-дослідну роботу студентів-філологів вивчали Л. Базиль, О. Куцевол, Н. Саприкіна, О. Семенов, Г. Токмань та ін. Цілком погоджуємося з твердженням О. Куцевол, що на розвиток творчого потенціалу майбутніх словесників можна впливати різноектально: "уведенням дослідницького компонента в усі форми організації навчання, у тому числі лекцій, практичних та лабораторних занять; використанням дослідницьких завдань і проведенням експерименту в ході педагогічної практики з метою неперервності формування в студентів дослідницьких умінь та навичок; упровадженням новітніх форм дослідницької діяльності студентів, зокрема методу проектів; закріпленням ними професійно зорієнтованих дослідницьких умінь при підготовці курсових, дипломних і магістерських робіт" [1: 350].

Таким чином, на нашу думку, оволодіння майбутніми фахівцями науково-дослідницькою діяльністю відбувається на всіх етапах освітнього процесу, зокрема під час написання курсових, дипломних робіт, вивчення навчальної дисципліни "Основи наукових досліджень" (ОКР "бакалавр"), підготовки та участі в науково-практичних конференціях, студентських олімпіадах, конкурсах різних рівнів, роботі проблемних груп, наукових гуртків, реалізації дослідницьких проектів тощо. Науково-дослідницька робота сприяє розвитку самостійності студентів, їхнього творчого потенціалу, реалізації власних творчих здібностей, стимулює до особистісного й професійного самовизначення, формування творчого ставлення до організації позакласної роботи з обдарованими учнями.

8. Зростання вагомості впливу **самостійної роботи** на формування готовності студентів-філологів до організації позакласної роботи з обдарованими школярами, її творча спрямованість. У сучасній освіті психолого-педагогічні аспекти її організації у ВНЗ досліджували А. Алексюк, С. Вітвицька, Л. Журавська, Н. Король, Н. Кузьміна, М. Никандров, В. Ортинський, П. Підкасистий та ін.

Під час застосування різноманітних форм самостійної роботи майбутній фахівець має можливість оволодіти навчальним матеріалом у вільний від аудиторних занять час, практично реалізувати набуті знання, привчається до самостійності дій та мислення, напрацьовує індивідуальний стиль самоосвіти, що надалі сприяє розвитку творчого потенціалу особистості, виробленню власних поглядів та переконань, удосконаленню професійної майстерності.

9. Апробація в **позааудиторній роботі** інноваційних методів та прийомів її організації допомагає подальшому дієвому застосуванню набутих умінь і навичок при проектуванні й проведенні позакласної роботи з обдарованими учнями.

Дослідженням особливостей позааудиторної роботи займалися науковці І. Карпова, В. Коваль, Л. Кондрашова, О. Медведєва, Л. Петриченко, С. Савченко та ін. Це ефективний засіб формування творчого вчителя української літератури, готового до організації позакласної роботи з обдарованими старшокласниками у вільний позанавчальний час, поглиблення й закріплення теоретичних знань та практичних умінь і навичок у цьому виді педагогічної діяльності, розвитку самостійності, стимулювання до професійно-творчого вдосконалення, співробітництва зі студентською молоддю.

Таким чином, формування готовності майбутніх учителів літератури до організації позакласної роботи з обдарованими учнями в блоці професійно-практичної підготовки спрямоване на розвиток їхнього творчого потенціалу, щоб у подальшому вони могли виявляти й розвивати літературні обдарування школярів у процесі позакласної діяльності. Ефективність реалізації системи професійно-практичної підготовки майбутніх фахівців залежить від наявності тісного взаємозв'язку між кожним зі складників цього блоку, а проектування студентами-словесниками позакласних заходів слугує дієвим засобом формування їхньої готовності до методичної творчості й роботи з обдарованими старшокласниками.

Друга педагогічна умова ефективної підготовки майбутніх учителів-філологів до організації позакласної роботи з обдарованими учнями – це **створення креативного, особистісно зорієнтованого освітнього середовища на засадах суб'єкт-суб'єктної взаємодії викладача й студентів**.

Питання освітнього середовища ґрунтовно висвітлені в працях таких науковців, як: Л. Буєва, А. Валицька, Б. Гершунський, С. Гессен, Н. Гонтаровська, С. Дерябо, Б. Ельконін, Ю. Жук, Н. Крилова, Ю. Мануйлов, Л. Новикова, К. Приходченко, С. Рощіна, В. Рубцов, Н. Селиванова, В. Слободчиков, А. Хуторський, І. Шендрик, І. Щербак, В. Ясвін та ін.

Створення креативного, особистісно зорієнтованого освітнього середовища має певні якісні характеристики, завдання, компоненти й повинно стати об'єктивною умовою для ефективного саморозвитку й самореалізації творчого потенціалу майбутніх учителів, активізації їхньої взаємодії та співтворчості з викладачами. Учені підкреслюють значний вплив освітнього середовища на продуктивність роботи, цілеспрямовану взаємодію всіх учасників освітнього процесу, їхній розвиток і самореалізації під час виконання спільної творчої навчально-виховної діяльності. Сутнісною для нашого дослідження є думка С. Сергєєва, що **середовище нерозривно пов'язане з діяльністю, яка виконується**. Учений зауважує, що впродовж цього процесу особистість змінює його для досягнення власних цілей та водночас сама змінюється в ньому та безпосередньо ним [2: 61].

Освітнє середовище, на думку К. Приходченко, здатне набувати творчого характеру й допомагає відійти від репродуктивного засвоєння знань до **активної творчої діяльності** [3: 68]. Дослідниця слушно зауважує, що при моделюванні освітнього середовища необхідно привчити студентів до самоосвіти й самовдосконалення, сприяти розвитку їхніх здібностей та обдарувань, креативного мислення, формуванню особистості з гнучким розумом, залучати до активної самостійної творчої роботи [3: 69].

Солідарні з твердженням С. Гессена, що це таке середовище, в якому індивід навчається не лише реалізувати **свободу вибору** шляхів досягнення поставленої мети, але й сам бере **активну участь** у цілевизначенні [4: 64].

Узагальнення вищевикладених поглядів науковців дозволяє розглядати креативне, особистісно зорієнтоване освітнє середовище як сукупність органічно поєднаних системоутворюючих умов для розвитку творчого потенціалу майбутніх фахівців з урахуванням їхніх індивідуальних особливостей, самовдосконалення та самореалізації, формування творчого й критичного мислення та інших якостей на засадах діалогічної взаємодії викладача й студентів з метою їхньої якісної підготовки до організації позакласної роботи з обдарованими учнями.

Отже, створення такого освітнього середовища на засадах суб'єкт-суб'єктної взаємодії учасників навчального процесу впливає на навчальну мотивацію майбутніх учителів-словесників, сприяє формуванню ціннісного ставлення до творчої діяльності, залучає їх до різноманітних видів творчості, розвиває здатність до творчої взаємодії, сприяє розвитку творчого потенціалу особистості через вироблення потреби в самоосвіті, виступає причиною і стимулом якісної підготовки до організації позакласної роботи з обдарованими учнями. Отже, майбутній педагог, залучений до літературної творчості в процесі навчально-виховної діяльності, активно модифікує освітнє середовище для досягнення поставлених цілей і водночас сам змінюється в ньому та безпосередньо ним, тобто одночасно постає його продуктом і творцем.

Третя педагогічна умова ефективного формування готовності студентів – **використання інноваційних технологій у підготовці вчителя-словесника до організації позакласної роботи з обдарованими школярами**.

Нові пріоритети в освіті стимулюють викладача ВНЗ до пошуку та впровадження інноваційних технологій при підготовці вчителів української літератури до проведення позакласної роботи з

обдарованими старшокласниками. Адже саме ці технології уможливають досягнення позитивних результатів у її організації, урізноманітнюють форми та методи навчально-виховної діяльності, зацікавлюють студентів у творчому професійному зростанні, сприяють їхньому саморозвитку.

При формуванні готовності майбутніх учителів-філологів до організації позакласної роботи з обдарованими школярами вважаємо методично доречним застосування таких інноваційних технологій:

1) **Особистісно зорієнтоване навчання**, що спрямоване на розвиток індивідуальності, здібностей кожного студента як суб'єкта освітнього процесу, стимулює максимально застосовувати власний когнітивний досвід під час позакласної роботи з обдарованими школярами, до самостійного управління її перебігом, сприяє реалізації індивідуального творчого потенціалу, підвищенню зацікавленості предметом, зростанню пізнавальної активності.

Викладач і студент є рівноправними учасниками освітнього процесу, що будується на основі їхнього навчального діалогу. При цьому методична основа цієї технології полягає в індивідуалізації та диференціації навчально-виховної діяльності, максимальному наближенні освітнього матеріалу до реалій життя. Майбутній учитель-філолог має можливість самостійно обирати зміст, методи та форму освітньої роботи, відтак потрібно враховувати його прагнення використовувати отримані знання, суб'єктний досвід за власною ініціативою, самостійно та в нових пізнавальних ситуаціях. Доречним при цьому буде застосування різних форм і методів інтерактивного навчання: *"Коло ідей", "Мозковий штурм", "Акваріум", "Круглий стіл", "Проективне малювання", заочна екскурсія, огляд-конкурс творчих робіт, "Якби я був автором...", "Написання творів-перевтілень", "Щоденник подвійних нотаток", "Персонажі твору і я", "Пошук асоціацій", "Палітра емоцій", "Мікрофон", "Дерево рішень"* тощо.

2) **Інформаційно-комунікаційні технології (ІКТ)**, які в системі літературної освіти забезпечують виконання таких функцій: *бібліографічний пошук* у спеціальній програмі або мережі Інтернет; *джерело знань*: студент опрацьовує пізнавальний матеріал з української літератури, що збережений на електронних носіях і запропонований для вивчення або знайдений самостійно, зокрема в мережі Інтернет; *наочність* (портрети письменників, географічні місця, пов'язані з твором і його автором, музеї, пам'ятники, твори інших видів мистецтва, театральні спектаклі та кінофільми за літературними творами, теоретико-літературні таблиці й схеми та ін.); *засіб представлення завдання для самостійної роботи студентів* (запитань, тем творів із методичним супроводом, моделей для виконання проекту, ігрових основ – кросвордів тощо); *засіб виконання майбутнім учителем-словесником освітніх завдань* (набір, збереження, редагування власного тексту, укладання таблиці, підготовка творчого звіту за проектом, його презентація та ін.); *засіб інтерактивного спілкування на літературну тему* (форум, електронне листування в Інтернеті); *засіб проведення контролю рівня літературних знань студентів*; *тренажер* (теоретико-літературні, стилістичні, версифікаційні тренінги і т. д.); *засіб для проведення різноманітних конкурсів* (творчих, теоретико-літературних, літературно-ігрових, пошуково-інформаційних тощо) [5: 290].

Основними формами й методами ІКТ, які, на наш погляд, доречні для застосування під час позакласної роботи з української літератури, є: *веб-квести, QR-коди, QR-квести, сервіси Google, Intel-проекти, мультимедійні презентації, ведення блогу, віртуальні екскурсії, використання інтерактивної дошки, освітніх форумів, баз даних освітніх ресурсів, віртуальних бібліотек, створення веб-портфоліо, коміксів, дудлів, хмар слів, рим, прислів'їв, приказок* тощо.

3) **Інтерактивні технології**, упровадження яких сприяє організації пізнавальної позакласної роботи з української літератури у форматі діалогу, спільного пошуку вирішення завдання, постійної активної суб'єкт-суб'єктної взаємодії між усіма її учасниками.

Основними інтерактивними прийомами й методами таких технологій є: *"Асоціативний кущ", "Снігова куля", "Мозаїка", "Броунівський рух", "Мереживна пилка", "Обери позицію", "Грунування", "Літературний крос"*; навчання в дискусії: *"ПРЕС", "Коло думок"*; навчання в грі: *ігри-інсценізації, літературна вікторина, гра-конкурс "Найкращий ілюстратор твору", літературне лото, "Аукціон знань", "Зустріч літературних персонажів", "Лабораторія письменника"*; навчальні тренінги, колективні вирішення творчих завдань, кейс-метод тощо.

4) **Проектна діяльність** спрямована на створення нового освітнього продукту, передбачає поетапне індивідуальне, групове або колективне дослідження певної теми (планування, аналіз, пошук, реалізація, результат) з можливістю опису за допомогою графіків, схем, побудови моделі та розрахована на тривалий термін (від декількох годин до кількох місяців). Тематику проектів можуть пропонувати як викладач, так і студенти.

Підтримуємо думку М. Чобітько, що одне із завдань проектної діяльності – формувати здатність майбутніх фахівців здобувати знання з отриманої інформації [6: 47]. При цьому в ході виконання проекту вони займають активну позицію суб'єкта самостійної практичної пошукової діяльності, оскільки самостійно генерують ідеї, проявляють ініціативу, прогнозують результати, реалізують власні творчі задуми, навчаються співпрацювати з іншими.

Важливою особливістю проектної діяльності, яку увиразнюємо суголосно з О. Куцевол, є її спрямованість на кінцевий результат при розв'язанні певної практично або теоретично значущої проблеми [1: 334].

У позакласній роботі з обдарованими дітьми доцільно застосовувати різноманітні типи проектів:

1. *За кількістю учасників: індивідуальні, парні та групові.* Частота використання кожного з них залежить від індивідуально-креативних особливостей студентської молоді, рівня пізнавальної та творчої активності, самостійності, інтересів, здібностей і нахилів, а також міжособистісних стосунків.

2. *За домінуючим методом дослідження – дослідницькі, творчі, інформаційні, практично зорієнтовані (прикладні), ігрові проекти і т. і.*

3. *За характером координації: безпосередній та опосередкований.*

4. *За предметно-змістовою галуззю знань: монопроект, міжпредметний та надпредметний проекти.*

5. *За тривалістю виконання проекту: короткострокові, середньої тривалості, довгострокові.*

6. *За формою представлення результатів: пленарні, стендові, мультимедійні, рольові, творчі.*

Отож, упровадження проектної діяльності формує культуру дослідницької роботи, привчає майбутніх учителів-словесників до "проектного" мислення, тобто до самостійності, пізнавального пошуку, створення довготривалих життєвих програм, планування освітньої діяльності.

5) **Проблемне навчання** передбачає створення проблемної ситуації для її активного самостійного розв'язання студентською молоддю, що формує їхню внутрішню мотивацію до організації позакласної діяльності з обдарованими учнями, забезпечує більш міцне засвоєння знань, розвиває аналітичне мислення, творчі здібності, сприяє вихованню креативної особистості, орієнтує на комплексне застосування знань у вирішенні нестандартних проблем, стимулює творчий пошук. Подолання труднощів в організації позакласної роботи з української літератури робить її цікавішою та привабливішою для майбутніх учителів-словесників, викликає в них постійну потребу в оволодінні новими знаннями, вміннями й навичками, стимулює до засвоєння різних способів діяльності з обдарованими школярами.

Основні методи й форми організації проблемного навчання: *метод монологічного, діалогічного, проблемного викладу, частково-пошуковий, дослідницький, евристичні завдання, завдання із заздалегідь спланованими помилками, самостійне вивчення додаткової літератури, збирання матеріалу для міні-дослідження, написання роботи на конкурс МАН* та ін.

6) **Діалогічна взаємодія** спрямована на пошук студентською молоддю під час навчально-виховної роботи різноманітних способів для вираження власних міркувань, засвоєння та відстоювання нових цінностей, можливість самостійно виробити свої переконання, оволодіння діалогічним способом мислення, розвиток рефлексії, інтелектуальних й емоційних властивостей особистості, що вимагає створення особливої дидактико-комунікативної атмосфери.

Для діалогічної взаємодії характерні такі прийоми й методи: *евристична бесіда, різноманітні види дискусій, прес-конференція за твором, запитання автору, критику, герою, "Аналіз ситуацій", "Яскрава пляма", "Актуальність", театралізація* та ін.

7) **Ігрові технології навчання** стимулюють розвиток, виховання й соціалізацію студентської молоді. У дидактичній грі майбутні вчителі-словесники виконують при розв'язанні поставленої проблеми певні соціальні ролі, що сприяє виробленню в них необхідних професійних умінь, рис та якостей характеру, здобуттю навичок, розвитку творчих здібностей.

Найбільш доречним при підготовці майбутніх фахівців до організації позакласної роботи з обдарованими учнями вважаємо застосування *імітаційних, операційних, рольових, сюжетних ігор та ігор-змагань*. Вони забезпечують розвиток здібностей до імпровізування, основними з яких є емоційна розкутість, винахідливість, вміння швидко й адекватно реагувати на будь-які зміни в ситуаціях.

8) **Технологія розвитку критичного мислення**, що має на меті вирішення таких завдань: зацікавити студентів у цілеспрямованій пізнавальній активності, читанні й дослідженні, розвивати здатність до аналітичного судження, логічне мислення, мовленнєві навички, готовність співпрацювати з іншими, правильно оцінювати літературні факти та явища, робити відповідні висновки, стимулювати до самостійного пошуку для підтвердження й аргументації власної точки зору.

Основними прийомами й методами розвитку критичного мислення є: *"Кластер", "Сенкан", "Кубування", "Карта поняття", "Структурований огляд", "Павутинка дискусій", "Літературний двобій", "Мінливі перспективи", "Навчання на протилежностях", "Шкала цінностей", "Порушена послідовність", "Вільне письмо", асоціації, "Кошик ідей", графічні форми організації матеріалу ("Бортовий журнал", "Двосторонній / тристоронній щоденник", "Концептуальна таблиця"), читання з позначками, "Методика взаємних запитань"* та ін.

9) **Створення ситуації успіху** спрямоване на поєднання сукупності умов для досягнення успіху, відчуття радості кожним з учасників навчально-виховної роботи, усвідомлення майбутніми вчителями-словесниками своїх здібностей, творчого потенціалу, віри у власні сили для подальшого розвитку, бажання навчатися, долати труднощі.

При цьому особливістю взаємодії у системі "викладач – студент" є прагнення обох сторін до позитивної співпраці, її гармонійності, адекватна самооцінка суб'єктами власних сил і досягнень, стан емоційного задоволення результатом освітньої діяльності.

Основні прийоми й методи реалізації технології створення ситуації успіху: *"Невтручання", "Холодний душ", "Анонсування", "Гидке качення", "Емоційне заохочення", "Сходишки до успіху", "Емоційне схвалення", "Емоційне блокування", "Стабілізація", "Даю шанс", "Сповідь", "Емоційний сплеск", "Обмін ролями", "Допомога друга", "Еврика", "Навмисна помилка"* та ін.

Отже, сучасні інноваційні технології є актуальними й повинні широко застосовуватися для модернізації освіти. Оскільки вони активізують у студентів спонукальні мотиви до творчого самовираження, уможливають реалізацію креативних задумів майбутнього вчителя-словесника, допомагають в організації та проведенні ефективної позакласної роботи з української літератури та формуванні всебічно розвинених творчих особистостей, здатних до літературної творчості, самоосвіти та самовдосконалення. Досягнення такого результату можливе завдяки **педагогічно доцільному поєднанню традиційних та інноваційних освітніх технологій і їх тісному взаємозв'язку та інтеграції** (інформаційно-комунікаційних, ігрових, особистісно зорієнтованого, інтерактивного, проблемного навчання, розвитку критичного мислення, проектної діяльності, діалогічної взаємодії, створення ситуацій успіху).

**Висновки.** Таким чином, розглянуті педагогічні умови спрямовані на ефективне формування готовності майбутніх учителів-філологів до організації позакласної роботи з обдарованими учнями через забезпечення рівності всіх суб'єктів освітньої діяльності, відсутності між ними суперництва; чергування різних форм організації роботи з акцентом на груповій; формування в студентів відчуття згуртованості й командного духу; створення сприятливої атмосфери, стимулювання процесів саморегулювання та самоуправління їхньою пізнавальною діяльністю, розвиток самостійності, активності, цілеспрямованості, ініціативності студентів-словесників, налаштованості на співпрацю, відкритість інноваціям, генерування ідей, реалізацію власних творчих задумів, адекватну самооцінку своїх досягнень, самоствердження; подолання майбутніми фахівцями труднощів, перешкод, психологічних бар'єрів і досягнення успіху, зосередження уваги на самому процесі творчої освітньої діяльності. Відтак, дотримання вище описаних педагогічних умов допомагає скерувати зусилля студентів у творче річизне, сформувати їхню здатність до самостійних дій при організації позакласної роботи з літературно обдарованими школярами.

**Перспективами подальших наукових розвідок** є розробка ефективної моделі формування готовності майбутніх учителів-філологів до організації позакласної роботи з обдарованими учнями з урахуванням вищезазначених педагогічних умов.

#### СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ ТА ЛІТЕРАТУРИ

1. Куцевол О. М. Методика викладання української літератури (креативно-інноваційна стратегія) : [навч. посіб.] / О. М. Куцевол. – К. : Освіта України, 2009. – 464 с.
2. Сергеев С. Ф. Проектирование обучающих сред / С. Ф. Сергеев // Школьные технологии. – 2006. – № 3. – С. 58–65.
3. Приходченко К. І. Творче освітньо-виховне середовище : теоретичний і практичний концепти : [монографія] / К. І. Приходченко. – Донецьк : Ноулідж, 2011. – 382 с.
4. Гессен С. И. Основы педагогики. Введение в прикладную философию / С. И. Гессен / [отв. ред. и сост. П. В. Алексеев]. – М. : "Школа-Пресс", 1995. – 448 с.
5. Токмань Г. Л. Методика навчання української літератури в середній школі : [підручник] / Г. Л. Токмань. – К. : ВЦ "Академія", 2012. – 309 с.
6. Чобітько М. Г. Технології особистісно орієнтованої професійної освіти / М. Г. Чобітько. – К. : Ніка-Центр, 2005. – 88 с.

#### REFERENCES (TRANSLATED & TRANSLITERATED)

1. Kutsevol O. M. Metodyka vykladannya ukrayins'koyi literatury (kreatyvno-innovatsiyna stratehiya) [Methods of Teaching the Ukrainian Literature (the Creative and Innovative Strategy)] : [navch. posib.] / O. M. Kutsevol. – K. : Osvita Ukrainy, 2009. – 464 s.
2. Serheev S. F. Proektirovaniye obuchayushchikh sred [Projecting of the Training Environments] / S. F. Serheev // Shkol'nyye tekhnologii [School Technologies]. – 2006. – № 3. – S. 58–65.
3. Prykhodchenko K. I. Tvorchе osvityno-vykhovne seredovyshe : teoretichnyy i praktychnyy kontsepty [Creative Educative Environment : Theoretical and Practical Concepts] : [monohrafiya] / K. I. Prykhodchenko. – Donetsk : Noulidzh, 2011. – 382 s.
4. Hessen S. I. Osnovy pedahohiky. Vvedeniye v prikladnyuyu filosofiyu [Basics of Pedagogy. Introduction to the Applied Philosophy] / S. I. Hessen / [otv. red. i sost. P. V. Alekseev]. – M. : "Shkola-Press", 1995. – 448 s.
5. Tokman' H. L. Metodyka navchannya ukrayins'koyi literatury v seredniy shkoli [Methods of Teaching the Ukrainian Literature at Secondary School] : [pidruchnyk] / H. L. Tokman'. – K. : VTs "Akademiya", 2012. – 309 s.
6. Chobit'ko M. H. Tekhnolohiyi osobystisno oriyentovanoyi profesiynoyi osvity [Technologies of the Learner Oriented Professional Education] / M. H. Chobit'ko. – K. : Nika-Tsent, 2005. – 88 s.

Матеріал надійшов до редакції 14.11. 2014 р.

**Петрович О. Б. Педагогические условия формирования готовности будущих учителей-филологов к организации внеклассной работы с одаренными учащимися.**

Статья посвящена решению проблемы формирования готовности будущих учителей-словесников к организации внеклассной работы с одаренными школьниками. Определены и теоретически обоснованы педагогические условия осуществления профессиональной подготовки будущих учителей-филологов к организации и проведению внеклассной работы с одаренными старшеклассниками в общеобразовательной школе. Охарактеризованные педагогические условия обеспечивают успешность внедрения поэтапной методики формирования этого феномена.

**Ключевые слова:** профессионально-практическая подготовка, одаренная личность, креативная образовательная среда, субъект-субъектное взаимодействие, инновационные технологии.

**Petrovich O. B. Pedagogical Conditions of the Future Teachers-Philologists' Readiness Formation to the Extracurricular Work Organization with Gifted Students.**

The process of the future teachers-philologists' professional training to organize the extracurricular work with literary gifted students requires the creation of certain pedagogical conditions in the higher educational establishment which facilitate the preparation to the designing and modeling of extracurricular activities with the gifted youth, contribute in mastering the theoretical knowledge and testing their skills in practice, stimulate to the creative work that is related to the society's need for extraordinary creative personalities. The analyzed literature and the results of the pre-experimental stage of the pedagogical experiment made it possible to determine the pedagogical conditions of the effective teachers-philologists' professional training to these activities. They are: the students-philologists' readiness formation to organize the extracurricular work with gifted students according to the block of their professional and practical training on the theoretical grounds of modern creative philosophy, creative pedagogy and creative psychology; the learner-oriented educational environment creation which is based on the subject-subject interaction between a teacher and students; the usage of innovative technologies in the teachers-philologists' professional training to the extracurricular work organization with gifted students. The realization of the above mentioned pedagogical conditions promotes the effective implementation of further research and experimental work on the future teachers-philologists' readiness formation to organize the extracurricular work with gifted high school students, helps students to become creative persons, forms their ability to act independently during these activities.

**Keywords:** professional and practical education, gifted personality, creative learning environment, subject-subject interaction, innovative technology.